

Akceptuję:

Marlena Małąg

Minister Rodziny i Polityki Społecznej

Ministerstwo
Rodziny i Polityki Społecznej

PROGRAM

**„ODPORNOŚĆ ORAZ ROZWÓJ EKONOMII SPOŁECZNEJ
I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ”**

NA LATA 2022-2025

Warszawa, 2022 r.

Spis treści

I.	WPROWADZENIE.....	5
II.	RAMY WDRAŻANIA PROGRAMU.....	6
III.	DIAGNOZA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE KONSEKWENCJI WYBUCHU PANDEMII COVID-19.....	7
IV.	GŁÓWNY CEL PROGRAMU.....	9
V.	DZIAŁANIA WSPIERANE W RAMACH PROGRAMU.....	10
VI.	REZULTATY I WSKAŹNIKI.....	14
VII.	REALIZATORZY PROGRAMU.....	17
VIII.	PODMIOTY UPRAWNIONE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW.....	17
IX.	ZASADY REALIZACJI PROGRAMU.....	18
X.	DEMARKACJA.....	20
XI.	FINANSOWANIE.....	21
XII.	OBOWIĄZKI INFORMACYJNE, MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, KONTROLA.....	23

Wykaz skrótów i pojęć

Skrót	Rozwinięcie	Definicja
CIS	Centrum integracji społecznej	Jednostka, o której mowa w art. 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241).
EFS, EFS+	Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Społeczny Plus	Europejski Fundusz Społeczny jest jednym z pięciu głównych funduszy, przez które Unia Europejska (UE) wspiera rozwój społeczno-gospodarczy wszystkich krajów członkowskich. Europejski Fundusz Społeczny Plus jest głównym instrumentem UE służącym inwestowaniu w ludzi. EFS+ łączy w sobie cztery instrumenty finansowania, które funkcjonowały oddzielnie w okresie programowania 2014–2020: Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych oraz program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych.
JST	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostka samorządu terytorialnego to gmina, powiat lub województwo.
KIS	Klub integracji społecznej	Jednostka, o której mowa w art. 18 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności to plan rozwojowy, o którym mowa w rozdziale 2aa ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, z późn. zm.), finansowany z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności.
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej	Program przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” (M. P. poz. 811).
OWES	Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej	Podmiot, który uzyskał akredytację na podstawie zarządzenia nr 21 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 kwietnia 2016 r. w sprawie przyznania akredytacji „AKSES” lub na podstawie art. 36 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. poz. 1812). Lista akredytowanych OWES dostępna jest na stronie ekonomiaspoleczna.gov.pl .
PES	Podmioty ekonomii społecznej	Podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.
PS	Przedsiębiorstwo społeczne	PES, który uzyskał status przedsiębiorstwa społecznego, o którym mowa w art. 3 ustawy z dnia z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

PZS	Podmioty zatrudnienia socjalnego	łącznie KIS i CIS.
-----	----------------------------------	--------------------

I. WPROWADZENIE.

Niniejszy Program realizuje inwestycję A4.3.1 uwzględnioną w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), stanowiącym dokument odpowiadający na bezprecedensowe wyzwania społeczne i gospodarcze będące bezpośrednim i pośrednim skutkiem pandemii COVID-19. KPO realizuje jednocześnie istotne cele dotyczące zielonej i cyfrowej transformacji, unijne założenia dotyczące klimatu, promowania spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, czy też łagodzenia społecznych i gospodarczych skutków kryzysu. Z perspektywy rozwoju ekonomii społecznej kluczowe znaczenie mają przewidziane w KPO działania służące zwiększaniu odporności, zdolności dostosowawczych i potencjału wzrostu gospodarczego.

Program jest zarazem elementem kompleksowego systemu dokumentów strategicznych, programowych i legislacyjnych określających kierunek polityki państwa w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Założenia strategiczne ujęte zostały w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, w której wskazano między innymi rolę ekonomii społecznej w zakresie realizacji usług społecznych oraz w procesach reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wykorzystanie środków zaplanowanych w ramach KPO przewidziano także w *Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r. Ekonomia Solidarności społecznej (KPRES)*. Zgodnie z założeniami KPRES, wsparcie to powinno umożliwiać rozwój, prowadząc jednocześnie do wzmacniania trwałości zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej.

Program rozszerza dotychczasowe możliwości oddziaływania na sytuację podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, poszerzając zakres oferowanego im wsparcia bezpośredniego, powiązanego ściśle z ważnymi funkcjami społecznymi realizowanymi przez te podmioty, w szczególności w zakresie reintegracji i zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także usług społecznych.

Program stanowi realizację mechanizmu przewidzianego w art. 31 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, zwanej dalej „ustawą o ekonomii społecznej”. Rozwiązania przyjęte w Programie, obok instrumentów wsparcia bezpośredniego finansowanych ze środków Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i EFS+, będą istotnym bodźcem rozwojowym dla podmiotów ekonomii społecznej, szczególnie istotnym na początkowym etapie wdrażania nowych rozwiązań prawnych, wynikających z ustawy o ekonomii społecznej.

Prace nad przygotowaniem koncepcji niniejszego Programu przebiegały równolegle z negocjacjami dotyczącymi KPO, a także z pracami nad ustawą o ekonomii społecznej. Wstępne koncepcje dotyczące zakresu wsparcia podmiotów ekonomii społecznej z KPO prezentowane były na forum Grupy ds. strategicznych i programowych Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej już w 2021 r. Rozwiązania zawarte w Programie modyfikowano wraz ze zmieniającymi się uwarunkowaniami prawnymi i programowymi. Założenia Programu zostały zaprezentowane w połowie 2022 r. Dyskusja na ten temat była przedmiotem obrad Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, a także Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej z województw: małopolskiego i

pomorskiego. Ponadto program prezentowany był również na Webinarium dla portalu przedsiębiorstwospoleczne.pl, na IV Forum Przedsiębiorczości Społecznej w Mrągowie, a także na posiedzeniu Rady Zatrudnienia Socjalnego. Założenia zawierające kluczowe elementy Programu zostały także udostępnione na stronie internetowej ekonomiaspoleczna.gov.pl wraz z ankietą, za pośrednictwem której zebrane zostały opinie osób zainteresowanych kształtem Programu. Propozycje zmian w programie zgłaszały m.in. niektóre ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, regionalne komitety rozwoju ekonomii społecznej, a także podmioty ekonomii społecznej. Po przeanalizowaniu 30 otrzymanych ankiet niektóre zawarte w nich propozycje zostały ujęte w Programie, dotyczyły one w szczególności zakresu działań, zielonej i cyfrowej transformacji, a także warunków wnioskowania o wsparcie. Projekt programu wraz z projektem regulaminu zostały także poddane konsultacjom publicznym.

II. RAMY WDRAŻANIA PROGRAMU.

1. Podstawa prawna:

- a) art. 31 ustawy o ekonomii społecznej – podstawa prawna przygotowania i realizacji Programu,
- b) art. 141za ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju – podstawa prawna do określenia w przepisach odrębnych (w ustawie o ekonomii społecznej) zasad wyboru przedsięwzięć realizowanych w ramach planu rozwojowego (KPO),
- c) Porozumienie o realizacji reform/inwestycji w ramach planu rozwojowego zawarte w dniu 25 sierpnia 2022 r. pomiędzy Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej a Ministrem Rodziny i Polityki Społecznej.

2. Ramy programowe:

Niniejszy Program realizuje ujętą w KPO inwestycję określoną w części A4.3.1. pn. *Programy wsparcia inwestycyjnego umożliwiające w szczególności rozwój działalności, zwiększenie udziału w realizacji usług społecznych oraz poprawę jakości reintegracji w podmiotach ekonomii społecznej.*

3. Dokumenty mające zastosowanie do realizacji Programu to w szczególności (dostępne na stronie kpo.gov.pl):

- a) *Wytyczne w zakresie kontroli w ramach programu rozwojowego współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności,*
- b) *Wytyczne w zakresie sprawozdawczości i monitorowania w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności,*
- c) *Strategia Promocji i Informacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności,*
- d) Horyzontalne zasady i kryteria wyboru przedsięwzięć dla Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

III. **DIAGNOZA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE KONSEKWENCJI WYBUCHU PANDEMII COVID-19.**

Ekonomia społeczna to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego a także innej działalności o charakterze odpłatnym. Obszar wskazany w ww. definicji obejmuje PES, w szczególności takie jak: spółdzielnie socjalne, jednostki reintegracyjne (w tym jednostki aktywizujące osoby niepełnosprawne – Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ), Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ) – oraz jednostki zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie – CIS i KIS), organizacje pozarządowe, podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.), spółdzielnie inwalidów i niewidomych, spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie produkcji rolnej.

Według najbardziej aktualnych danych, zawartych w części diagnostycznej do KPRES w Polsce łącznie funkcjonuje około 90,5 tys. wspomnianych powyżej podmiotów, w których na dzień 31 grudnia 2019 r. zatrudnionych było 210 tys. osób. Stanowi to 1,8% w odniesieniu do 11 963,8 tys. ogółu osób zatrudnionych w gospodarce narodowej.

Analizując wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę i społeczeństwo, należy podkreślić, że sektor ekonomii społecznej stanowi obszar szczególny – z jednej strony mocno dotknięty negatywnymi skutkami ekonomicznymi, a z drugiej, stanowiący ogromny potencjał pomocowy. Pandemia spowodowała zawieszenie większości lub wręcz całej dotychczasowej działalności wśród około 60% podmiotów ekonomii społecznej działających jako organizacje pozarządowe¹, zwłaszcza na terenach wiejskich lub w mniejszych miejscowościach. Wśród tych, które utrzymały choć część aktywności największą grupę stanowią organizacje z obszaru pomocy społecznej, spośród których 57% uniknęło potrzeby zawieszenia większości działań. Udział organizacji, które zawiesiły wszystkie lub większość swoich działań jest największy wśród organizacji sportowych (80%), kulturalnych (73%), zajmujących się rozwojem lokalnym (60%) oraz ochroną zdrowia (58%).

Z drugiej strony dla 49% organizacji pozarządowych pandemia była impulsem do podjęcia nowych aktywności, których wcześniej nie prowadziły. W tej grupie 17% organizacji pozarządowych w odpowiedzi na pandemię zaczęło pomagać osobom z grup ryzyka lub będących na kwarantannie. Około 12% organizacji pozarządowych zainicjowało prowadzenie zajęć edukacyjnych online, szycie maseczek oraz prowadzenie zdalnego wsparcia, np. w postaci telefonu zaufania. Ponadto 9% organizacji pozarządowych z tej grupy zajęło się przygotowywaniem i dystrybucją żywności, organizacją wolontariatu, a 8% – pomocą służbie zdrowia.

¹ Charycka B. Gumkowska M., Organizacje pozarządowe wobec pandemii. Raport z badań 2020, Stowarzyszenie Klon/ Jawor, Warszawa 2020, str. 9.

Powyższe dane świadczą o potencjale podmiotów ekonomii społecznej do reorientacji podstawowej działalności, przystosowywania się do nowej sytuacji i konstruktywnego działania wobec kryzysu, jakim niewątpliwie jest czas pandemii. Specyfika działania tych podmiotów polega na rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych przez aktywność rynkową, często przy zaangażowaniu dostępnych lokalnie zasobów oraz wykorzystaniu innowacyjnego podejścia. Jak wynika z badań², zagrożenia i sytuacje kryzysowe mogą wręcz generować rozwój przedsiębiorczości, która będzie z kolei budowała odporność społeczną. Dlatego należy zauważyć duży potencjał podmiotów ekonomii społecznej do odegrania istotnej roli w odbudowie i tworzeniu odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, w tym w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz w ważnych trendach gospodarczych np. zielonej transformacji.

Przykładem wykorzystania potencjału społeczno-gospodarczego ekonomii społecznej w procesie wychodzenia z sytuacji kryzysowej całego regionu może być transformacja energetyczna i dążenie do tzw. zielonej gospodarki przy czynnym udziale PES. Wiele zakładów wydobywczo–energetycznych opierających się na tradycyjnych surowcach ogranicza lub będzie ograniczać swoją działalność w przyszłości. Oznacza to konieczność dokonania gruntownej przebudowy lokalnych rynków oraz przekwalifikowania tysięcy osób. W tym złożonym procesie sektor ekonomii społecznej stanowi szansę dla osób odchodzących z ww. przemysłu, tworząc możliwości zdobycia nowych kwalifikacji oraz bezpiecznego zatrudnienia i uwzględniając także wsparcie w zakresie reintegracji społecznej.

W kontekście reintegracji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej, należy podkreślić, że zgodnie z KPRES, tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych jest zadaniem priorytetowym. Wydaje się ono podwójnie istotne ze względu na kondycję rynku pracy po pandemii. Bowiem pomimo utrzymującego się przez wiele lat pozytywnego trendu w kwestii wzrostu przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, w 2020 r. liczba pracujących w tym obszarze nieznacznie spadła. Ponadto, w wymiarze społecznym pogłębiły się niekorzystne trendy demograficzne oraz ujawniło się zagrożenie utratą pracy w pewnych sektorach. Nastąpiło także wzmocnienie negatywnych zjawisk w grupach zagrożonych i wykluczonych, a na obszarach wiejskich zmniejszyła się także mobilność zawodowa w kierunku pozarolniczych miejsc pracy³.

W świetle przytoczonych danych, można wyciągnąć wniosek, że podmioty ekonomii społecznej będą odgrywać ważną rolę w niwelowaniu negatywnych skutków pandemii COVID-19. Nie można jednak zapomnieć, że podmioty te również zostały dotknięte przez wspomniany kryzys. Według badania organizacji pozarządowych wobec pandemii⁴ – 71% organizacji, które nie zawiesiły działalności i podjęły się nowych działań, wskazało

² Przeglądu badań z ostatnich lat oraz usystematyzowania wiedzy w zakresie roli odporności i przedsiębiorczości w zarządzaniu kryzysowym oraz wzajemnych relacji między tymi koncepcjami dokonano w poniższej publikacji Sienkiewicz-Małyjurek, K. (2020). Odporność i przedsiębiorczość w zarządzaniu kryzysowym. W: M. Ćwiklicki, K. Sienkiewicz-Małyjurek, (red.). *Ekonomia Społeczna. Przedsiębiorczość społeczna w czasie kryzysu* (s. 22–36). Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. <https://doi.org/10.15678/ES.2020.2.03>.

³ *Ibidem*.

⁴ Charycka B. Gumkowska M., *Organizacje pozarządowe wobec pandemii...*, *op.cit.*, str. 21.

zapotrzebowanie na środki finansowe. Podobne wnioski wynikają z badania kondycji przedsiębiorstw społecznych, przeprowadzonego w połowie 2021 r.⁵ Ponad 81% respondentów wskazało, że podczas pandemii byli zmuszeni ograniczyć wydatki związane z planowanymi inwestycjami. Natomiast najczęściej wymienianymi instrumentami wsparcia, wskazywanymi jako pożądane, są środki finansowe, ulgi i umorzenia, pożyczki bezzwrotne i dotacje. Respondenci deklarowali przy tym różne cele, na które chcieliby przeznaczyć pozyskane fundusze, m.in.: umożliwienie dalszego funkcjonowania i utrzymanie dotychczasowych stanowisk pracy, przebranżowienie (lokowanie kapitału głównie w szkolenia i inwestycje oraz w zaplecze techniczne), dalsze inwestycje i poszerzenie działalności (głównie w sprzęt i rozbudowanie infrastruktury).

IV. **GŁÓWNY CEL PROGRAMU.**

Głównym celem Programu jest umożliwienie podmiotom ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwom społecznym i podmiotom zatrudnienia socjalnego, budowania odporności na zmiany zachodzące na rynku oraz zapewnienie instrumentów wsparcia pozwalających na rozwój ich działalności. Dzięki temu możliwe będzie zwiększanie pozytywnego oddziaływania podmiotów ekonomii społecznej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieranie ich udziału w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Główny cel Programu wpisuje się w ramy dla tego rodzaju dokumentu wyznaczone w art. 31 ust. 2 ustawy o ekonomii społecznej. W przywoływanym przepisie określony został katalog działań, które mogą być finansowo wspierane w ramach resortowego programu ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego. Wskazany powyżej cel realizowany przez wybrane z określonego w art. 31 ust. 2 ustawy o ekonomii społecznej katalogu działania wspierające:

- a) rozwój ekonomii społecznej,
- b) wzmacnianie potencjału innowacyjnego i rozwojowego podmiotów ekonomii społecznej,
- c) reintegrację zagrożonych wykluczeniem społecznym pracowników przedsiębiorstw społecznych,
- d) nabywanie i podnoszenie kompetencji i kwalifikacji osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej,
- e) realizację usług społecznych.

Wsparcie to polegać będzie w szczególności na umożliwieniu podmiotom ekonomii społecznej uzyskania środków finansowych na modernizację. Dzięki niej podmioty ekonomii społecznej będą miały szansę na dopasowanie swojej działalności do zmieniających się uwarunkowań rynkowych i społecznych. Dzięki temu możliwe będzie zachowanie miejsc pracy, zwiększenie obrotów czy też zmiana lub poszerzenie profilu działalności. Szczegółowy

⁵ Badanie kondycji przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych, w kontekście skutków pandemii COVID-19, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2021, str. 10.

zakres działań, które mogą być wspierane w ramach programu określony został w rozdziale V.

Realizacja celu głównego Programu ma istotne znaczenie, ponieważ ekonomia społeczna jest jednym z ważnych instrumentów aktywnej polityki społecznej. Dzięki oddolnej aktywności w sferze społecznej i gospodarczej, ekonomia społeczna przyczynia się do większej spójności społecznej – w szczególności przez reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywność w sferze usług społecznych.

Jednocześnie realizacja celu głównego osadzona jest w określonym kontekście społecznym gospodarczym i prawnym. Dwa pierwsze obszary pozostają pod silnym wpływem zmian wywołanych pandemią COVID-19. Rozwiązania zaproponowane tworzą szansę dla podmiotów ekonomii społecznej do zaadaptowania się do nowych warunków, a także do rozwoju. Realizacja programu pozwala także na włączenie tych podmiotów w kluczowe trendy rozwojowe związane z cyfryzacją i zieloną gospodarką. Nie mniej istotne jest także zachowanie dotychczasowego dorobku ekonomii społecznej w zakresie zatrudnienia.

Wymiar prawny to przede wszystkim wejście w życie ustawy o ekonomii społecznej, która jest pierwszą kompleksową regulacją tej problematyki. Kluczowym elementem tej regulacji jest wprowadzenie do polskiego porządku prawnego statusu przedsiębiorstwa społecznego. W celu zapewnienia efektywnego wdrażania tego rozwiązania, konieczne jest wsparcie umożliwiające m.in. ekonomizację podmiotów ekonomii społecznej i aplikowanie o status przedsiębiorstwa społecznego. W takich warunkach wsparcie programowe jest nie tylko szansą na rozwój podmiotów ekonomii społecznej w obszarach istotnych z punktu widzenia polityki społecznej, ale także nowym impulsem rozwojowym, wzmacniającym wprowadzone rozwiązania ustawowe.

Realizacja powyższych założeń możliwa jest przez wsparcie finansowe udzielane na zasadach przewidzianych w niniejszym Programie. Wsparcie służyć będzie modernizacji podmiotów ekonomii społecznej. Dzięki temu rozwiną one swój potencjał we wszystkich obszarach działalności począwszy od reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych, do aktywności ekonomicznej i społecznej na innych polach działalności.

V. DZIAŁANIA WSPIERANE W RAMACH PROGRAMU.

W ramach Programu przedsiębiorstwa społeczne, podmioty zatrudnienia socjalnego i inne podmioty ekonomii społecznej będą mogły uzyskać wsparcie na modernizację swojej działalności. Szczegółowe informacje o podmiotach uprawnionych do uzyskania wsparcia znajdują się w rozdziale VIII. Modernizacja oznacza wprowadzenie zmian, które obejmować mogą zarówno przedmiot, formę, jak i skalę prowadzonej działalności. Dzięki niej podmioty ekonomii społecznej będą mogły utrzymać zatrudnienie, osiągnąć wzrost obrotów lub zmienić bądź poszerzyć zakres prowadzonej działalności. Możliwe będzie uzyskanie wsparcia finansowego, dotyczącego trzech obszarów funkcjonowania PES. We wniosku ujęte mogą być działania: mieszczące się w jednym z tych obszarów lub łączące elementy właściwe dla kilku obszarów. Ponadto podmioty ekonomii społecznej spełniające warunki określone w

rozdziale VIII składać będą wnioski, w których ujęte zostaną przedsięwzięcia pozwalające na przeprowadzenie modernizacji działalności podmiotów ekonomii społecznej. Po przeprowadzeniu oceny, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (dalej: minister) zawrze umowy o wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej z podmiotami, których wnioski zostały zatwierdzone. Program przewiduje możliwość zawarcia przez PES tylko jednej takiej umowy.

1. Obszar 1 - reintegracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w przedsiębiorstwach społecznych i podmiotach zatrudnienia socjalnego. Wsparcie w tym zakresie obejmować może rozszerzenie lub podniesienie jakości oferty reintegracyjnej, dotyczącej zarówno sfery społecznej, jak i zawodowej. W przypadku przedsiębiorstw społecznych wsparcie to umożliwi zapewnienie odpowiedniego wyposażenia i wiedzy do organizowania procesu reintegracji a także do wsparcia w tym zakresie pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym. Natomiast w przypadku CIS i KIS oznacza to modernizację polegającą na dopasowaniu oferty reintegracyjnej adresowanej do uczestników w wyższym stopniu odpowiadającej uwarunkowaniom lokalnego rynku pracy. Działania realizowane w tym obszarze mogą uwzględniać elementy związane z funkcjonowaniem w zielonej gospodarce lub cyfrową transformacją, o których mowa w pkt 4. Przykładowe działania, które mogą być sfinansowane w ramach Programu:

- a) wzmocnienie potencjału do realizowania działań reintegracyjnych na rzecz pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym (w PS) lub uczestników (w PZS) np. przez: zakup środków trwałych, wyposażenia, przeprowadzenie remontu lub adaptacja pomieszczeń, niezbędnych do prowadzenia takiej działalności,
- b) wsparcie np. w postaci szkoleń, doradztwa, mentoringu, superwizji, a także przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu dla pracowników zaangażowanych w proces reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (pracowników PS lub uczestników PZS),
- c) wspieranie organizacji i realizacji działań reintegracyjnych adresowanych do zagrożonych wykluczeniem społecznym pracowników PS.

2. Obszar 2 - budowanie potencjału przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej do realizacji zdeinstytucjonalizowanych⁶ usług społecznych. Wsparcie w tym zakresie obejmować będzie wzmocnienie zdolności podmiotów ekonomii społecznej, a w szczególności przedsiębiorstw społecznych do świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej. PES będą mogły przeprowadzić działania modernizacyjne dotyczące prowadzonej działalności pożytku publicznego (odpłatnej lub nieodpłatnej) działalności

⁶ Za zdeinstytucjonalizowaną usługę społeczną należy uznać usługę świadczoną w społeczności lokalnej tj. usługę umożliwiającą osobom niezależne życie w środowisku lokalnym, a dzieciom życie w bezpiecznej rodzinie. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny lub społeczności lokalnej oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich. Są to usługi świadczone w sposób zindywidualizowany, umożliwiający odbiorcom usług kontrolę nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą; zapewniający, że odbiorcy usług nie są odizolowani od ogółu społeczności lub nie są zmuszeni do mieszkania razem, a także gwarantujący, że wymagania organizacyjne związane ze świadczeniem danej usługi nie mają pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami osoby z niej korzystającej. Warunki te muszą być spełnione łącznie.

gospodarczej, czy też innej działalności odpłatnej. PES będą mogły wnioskować o wsparcie, **o ile przyczyni się ono do rozwinięcia potencjału do świadczenia usług społecznych w formule zdeinstytucjonalizowanej**. Działania realizowane w tym obszarze mogą uwzględniać elementy związane z funkcjonowaniem w zielonej gospodarce lub cyfrową transformacją, o których mowa w pkt 4. Przykładowe działania, które mogą zostać sfinansowane w ramach Programu:

- a) zakup wyposażenia umożliwiającego rozwijanie działalności w obszarze usług społecznych,
- b) rozwijanie działalności w obszarze usług społecznych, z wykorzystaniem nowych, odtworzonych bądź zmodernizowanych środków trwałych związanych z prowadzoną lub planowaną działalnością, np.: zakup wyposażenia, maszyn, urządzeń, w tym środków transportu niezbędnych do świadczenia usług społecznych,
- c) przeprowadzenia ekspertyzy lokalnego rynku usług społecznych pod kątem możliwości wprowadzenia na niego nowych usług przez PES obejmującej m.in. możliwość finansowania tych usług po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia (np. przez JST),
- d) wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych lub technicznych niezbędnych do świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej,
- e) rozwijanie potencjału w realizacji usług społecznych przez: zakup wartości niematerialnych i prawnych, licencji, oprogramowania itp. niezbędnych do świadczenia usług społecznych,
- f) cyfryzacja obsługi klientów lub podopiecznych PES w zakresie świadczenia usług, umawiania wizyt, itp.,
- g) wdrożenie rozwiązań niezbędnych do osiągnięcia wyższego poziomu ochrony środowiska lub wyższego poziomu efektywności energetycznej przy świadczeniu usług społecznych.

3. Obszar 3 - wzmocnienie odporności i rozwój przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej. Wsparcie w tym zakresie dotyczyć będzie szerokiego spektrum aktywności przedsiębiorstw społecznych i innych podmiotów ekonomii społecznej. Obejmować ono może zarówno działalność pożytku publicznego, działalność gospodarczą oraz inną działalność odpłatną. Wsparcie to w szczególności koncentrować powinno się na aspektach powiązanych z możliwością uzyskania statusu przedsiębiorstwa społecznego, np. na rozpoczęciu lub rozwinięciu działalności gospodarczej lub odpłatnej działalności pożytku publicznego. Działania realizowane w tym obszarze mogą uwzględniać elementy związane z funkcjonowaniem w zielonej gospodarce lub cyfrową transformacją, o których mowa w pkt 4. Przykładowe działania, które mogą zostać sfinansowane w ramach Programu:

- a) przeprowadzenia ekspertyzy lokalnego rynku pod kątem możliwości rozpoczęcia nowej formy działalności np. (działalności gospodarczej) lub rozwinięcia dotychczasowej formy działalności, m.in. przez wprowadzenie do oferty produktów lub usług związanych z zieloną transformacją,
- b) rozwijanie potencjału w zakresie prowadzonej lub planowanej działalności m.in. związanej z zieloną transformacją lub mającą na celu poprawę efektywności energetycznej stosowanych rozwiązań przez zakup nowych, odtworzenie zużytych bądź

modernizację istniejących środków trwałych np.: zakup wyposażenia, maszyn, urządzeń, w tym środków transportu,

- c) wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych lub technicznych,
- d) rozwijanie potencjału w zakresie prowadzonej lub planowanej działalności przez zakup wartości niematerialnych i prawnych, licencji, oprogramowania itp.,
- e) wdrożenie rozwiązań niezbędnych do osiągnięcia wyższego poziomu ochrony środowiska lub wyższego poziomu efektywności energetycznej,
- f) cyfryzacja dystrybucji lub sprzedaży, finansowanie tworzenia lub włączenia w internetowe platformy lub kanały sprzedaży itp.,
- g) doradztwo zewnętrzne polegające na opracowaniu lub wdrożeniu nowego lub znacząco ulepszanego wyrobu, usługi lub technologii,
- h) informacja i promocja związana z modernizacją, w tym wydatki dotyczące: oznaczeń; bilbordów; tablic informacyjno-promocyjnych oraz utworzenia/rozbudowy istniejącej strony internetowej, przygotowania materiałów filmowych i zdjęciowych, organizacji spotkań informacyjnych w sieci internetowej, promocja w mediach społecznościowych,
- i) doposażenie umożliwiające pracę zdalną w zakresie: doradztwa, szkoleń dla pracowników oraz zakupu licencji lub oprogramowania.

4. **Zielona i cyfrowa transformacja.** Niezależnie od działań, o których mowa w pkt 1-3, podejmowane przedsięwzięcia powinny ułatwić wnioskodawcy także zaadaptowanie się do funkcjonowania w zielonej i cyfrowej gospodarce. Oznacza to, że sposób uwzględnienia działań w ramach zielonej gospodarki lub cyfryzacji powinien być właściwie dopasowany do specyfiki przedsięwzięcia realizowanego w ramach powyższych obszarów.

a) **Zielona transformacja** to działania pozwalające zmniejszać negatywny wpływ na środowisko, a także sprzyjać zachowaniu bioróżnorodności przez ograniczanie zależności od paliw kopalnych, większą energooszczędność, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych. Nieodłącznym elementem zielonej transformacji jest także sprzyjanie włączeniu społecznemu. Przykładowe działanie mieszczące się w obszarze zielonej transformacji obejmują m. in.:

- zakup oraz eksploatację pojazdu/pojazdów z napędem elektrycznym, hybrydowym,
- montaż oraz korzystanie z instalacji fotowoltaicznych lub innych odnawialnych źródeł energii,
- podniesienie jakości gospodarowania odpadami oraz recykling,
- audyt energetyczny,
- lepsze gospodarowanie wodą,
- wymianę urządzeń na bardziej energooszczędne.

b) **Cyfrowa transformacja** polega na zmianie sposobu funkcjonowania podmiotu (wnioskodawcy) dzięki zastosowaniu technologii cyfrowych. Przykładowe działanie mieszczące się w obszarze zielonej transformacji obejmują m. in.:

- tworzenie bądź zakup i korzystanie z oprogramowania dedykowanego dla danej branży,
 - cyfryzację procesów realizowanych u wnioskodawcy (księgowość, obsługa magazynów, logistyka),
 - digitalizację - przetwarzanie informacji i dokumentów z formatów analogowych (np. papierowych) na cyfrowe.
 - cyfryzację obsługi klienta lub osób korzystających ze wsparcia wnioskodawcy, w tym e-commerce, np. tworzenie sklepów internetowych, platform sprzedażowych, aplikacji mobilnych, kont online dla klientów,
 - podnoszenie poziomu cyberbezpieczeństwa.
- c) Działania z zakresu zielonej i cyfrowej transformacji nie są obligatoryjne, jednakże mogą one mieć wpływ na ocenę wniosku na zasadach określonych w regulaminie naboru.

VI. REZULTATY I WSKAŹNIKI.

W ramach programu monitorowany będzie ustalony w KPO wskaźnik pn. A64G pn. liczba podmiotów ekonomii społecznej (w tym przedsiębiorstw społecznych) objętych wsparciem. Wsparcie to ma doprowadzić do zachowania miejsc pracy, zwiększenia obrotów finansowych lub wprowadzenia zmiany działalności ekonomicznej (rozszerzenie skali, formy działalności lub zmiana branży). Podmioty, które otrzymają wsparcie zobowiązane będą do utrzymania zatrudnienia co najmniej przez 12 miesięcy od momentu przyznania wsparcia tj. zawarcia umowy. Wsparciem tym zostanie objętych 1000 podmiotów.

Warunek dotyczący utrzymania zatrudnienia obowiązywać będzie wszystkie podmioty, które uzyskają wsparcie w ramach programu. Spełnienie tego warunku weryfikowane będzie według następujących założeń:

1. Za podmiot ekonomii społecznej należy uznać każdy podmiot określony w art. 2 pkt 5 ustawy o ekonomii społecznej. Oznacza to, że odrębnym podmiotem ekonomii społecznej będzie również każda jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ) niezależnie od jednostki tworzącej PES, o której mowa w art. 2 pkt 3 ustawy o ekonomii społecznej, z zastrzeżeniem, o którym mowa w rozdziale VIII pkt 2 Programu.
2. Modernizacja oznacza korzystną zmianę w zakresie prowadzonej działalności (gospodarczej, działalności pożytku publicznego, innej działalności odpłatnej, działalności PZS prowadzonych przez JST) przeprowadzoną dzięki wsparciu w ramach Programu, w rezultacie której PES w szczególności: rozpocznie działalność w nowej branży lub formie, zwiększy skalę prowadzonej działalności, zwiększy obroty, zyski lub zatrudnienie.
3. Zachowanie poziomu zatrudnienia oznaczać będzie, że PES co najmniej 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy w ramach Programu zatrudniać będzie co najmniej tyle samo osób na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, ile zatrudniał na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę w dniu złożenia wniosku. Stan zatrudnienia weryfikowany będzie na podstawie oświadczenia podmiotu korzystającego ze wsparcia, a także na podstawie dostępnych źródeł administracyjnych.

4. W sytuacji, w której w podmiocie korzystającym ze wsparcia w okresie 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy w ramach Programu poziom zatrudnienia określony zgodnie z pkt 3 był niższy niż zadeklarowany we wniosku, warunek dotyczący zatrudnienia uznaje się za spełniony jeżeli zachodzą łącznie następujące przesłanki:
 - a) okres, w którym poziom zatrudnienia był niższy niż zadeklarowany we wniosku, nie był dłuższy niż 30 dni,
 - b) zmniejszenie poziomu zatrudnienia nastąpiło z przyczyn nie leżących po stronie pracodawcy,
 - c) podmiot objęty wsparciem poinformował ministra o zmniejszeniu się poziomu zatrudnienia w terminie nie dłuższym niż 14 dni od wystąpienia tej sytuacji,
 - d) łączny czas, przez który poziom zatrudnienia był równy lub wyższy od zadeklarowanego we wniosku wynosi co najmniej 12 miesięcy.
5. Minister może zobowiązać podmioty, którym udzielono wsparcia do załączenia do sprawozdania dokumentów potwierdzających spełnienie warunku, o którym mowa w pkt 3.
6. W przypadku podmiotów, które w momencie złożenia wniosku o wsparcie w ramach Programu nie zatrudniały pracowników na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, za spełniające wymagania dotyczące zachowania poziomu zatrudnienia uznane będą te z nich, które przez co najmniej 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy w ramach Programu zatrudniać będą co najmniej jedną osobę, w pełnym wymiarze czasu pracy, na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę.
7. W przypadku niespełnienia warunków, o których mowa w pkt 3-6 całość wsparcia przyznanego w ramach programu podlega zwrotowi.
8. Szczegółowe zasady zwrotu środków finansowych, o których mowa w pkt 7, zostaną określone w regulaminie.
9. W ramach programu i poszczególnych przedsięwzięć realizowanych przez ostatecznych odbiorców wsparcia monitorowana będzie również realizacja tzw. wskaźników wspólnych określonych pkt 9 i 11 załącznika do rozporządzenia delegowane Komisji (UE) 2021/2106 z dnia 28 września 2021 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności przez określenie wspólnych wskaźników oraz szczegółowych elementów tabeli wyników w zakresie odbudowy i zwiększania odporności (Dz.Urz.U.E.L Nr 429, str. 83) to jest:

Wskaźnik wspólny	Wyjaśnienie
Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: małe, również mikro, średnie, duże)	Wskaźnik obejmuje wszystkie przedsiębiorstwa, które otrzymują wsparcie pieniężne lub rzeczowe w ramach programu. Przedsiębiorstwo definiuje się jako najmniejszą kombinację jednostek prawnych, tzn. jednostkę organizacyjną wytwarzającą towary i usługi, która osiąga korzyści z pewnego stopnia samodzielności w podejmowaniu decyzji, w szczególności w zakresie alokacji bieżących zasobów,

	<p>i prowadzi co najmniej jeden rodzaj działalności w co najmniej jednym miejscu. Przedsiębiorstwo może być jednoosobową jednostką prawną. Jednostki prawne obejmują osoby prawne, których istnienie jest uznane przez prawo, niezależnie od osób indywidualnych lub instytucji, które są ich właścicielami lub członkami, takie jak: spółka jawna, spółka komandytowa, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna itp. Jednostki prawne obejmują również osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą we własnym imieniu, np. właściciela i operatora sklepu lub warsztatu, prawnika czy samozatrudnionego rzemieślnika (Komisja (Eurostat) na podstawie rozporządzenia Rady (EWG) nr 696/93, sekcja III A z 15.3.1993).</p> <p>Wskaźnik należy gromadzić i zgłaszać według wielkości przedsiębiorstwa. Na potrzeby tego wskaźnika przedsiębiorstwa definiuje się jako organizacje nastawione na zysk, które wytwarzają towary i usługi w celu zaspokojenia potrzeb rynkowych.</p> <p>Klasyfikacja przedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • małe, w tym mikroprzedsiębiorstwo (0–49 pracowników i osób pracujących na własny rachunek oraz roczny obrót ≤ 10 mln EUR lub bilans ≤ 10 mln EUR); • średnie przedsiębiorstwo (50–249 pracowników i osób pracujących na własny rachunek oraz roczny obrót > 10 mln EUR i ≤ 50 mln EUR lub bilans EUR > 10 mln EUR i ≤ 43 mln EUR); • duże przedsiębiorstwa (> 250 pracowników i osób pracujących na własny rachunek oraz obrót > 50 mln EUR lub bilans > 43 mln EUR). <p>W przypadku przekroczenia któregoś z tych dwóch progów (pracownicy i osoby pracujące na własny rachunek oraz roczny obrót/bilans) przedsiębiorstwa klasyfikuje się w kolejnej kategorii wielkości; (Komisja (Eurostat) na podstawie zalecenia Komisji 2003/361/WE (9), załącznik, art. 2–3).</p> <p>Wielkość wspieranego przedsiębiorstwa określa się na początku udzielania wsparcia.</p>
<p>Liczba osób zatrudnionych lub poszukujących pracy</p>	<p>Osoby bezrobotne lub bierne zawodowo, które otrzymały wsparcie ze środków w ramach RRF i które są zatrudnione, z uwzględnieniem samozatrudnienia, lub które były bierne zawodowo w momencie otrzymania tego wsparcia i rozpoczęły poszukiwanie pracy, niezwłocznie po otrzymaniu tego wsparcia.</p> <p>Dane do wskaźnika są segregowane według kryterium płci i wieku.</p>

	<p>„Osoby poszukujące pracy” definiuje się jako osoby, które zwykle nie są osobami pracującymi, są gotowe do podjęcia pracy i aktywnie jej poszukują, tak jak w definicji wskaźnika „bezrobotni”.</p> <p>Osoby nowo zarejestrowane w publicznych służbach zatrudnienia jako osoby poszukujące pracy należy zawsze liczyć, nawet jeżeli nie mogą od razu podjąć pracy.</p>
--	---

10. Minister może zastrzec w regulaminie naboru wniosków, że na etapie składania wniosku, zawierania umowy, lub rozliczenia wniosku wnioskodawca przedstawi informacje niezbędne do oceny stopnia realizacji wskaźników wspólnych o których mowa w pkt 9.

VII. REALIZATORZY PROGRAMU.

1. **Departament Ekonomii Społecznej** w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej, zwanym dalej „Ministerstwem”, odpowiada za:
 - a) udzielanie wyjaśnień w stosunku do ewentualnych zapytań dotyczących postanowień Programu oraz ogłoszenia o naborze wniosków ogłaszanych w ramach Programu,
 - b) przygotowanie dokumentacji związanej z naborem wniosków, w szczególności: ogłoszenia o naborze wniosków, regulaminu, wzorów: oferty, umowy i sprawozdania.
 - c) przeprowadzanie naborów wniosków w ramach Programu,
 - d) organizację procesu oceny wniosków pod względem formalnym i merytorycznym,
 - e) obsługę zespołu ds. oceny wniosków,
 - f) zawarcie umów o wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej w ramach Programu,
 - g) realizację działań związanych z przyznaniem wsparcia jako pomocy *de minimis*,
 - h) bieżący monitoring Programu,
 - i) rozliczenie przyznanych środków w ramach Programu,
 - j) prowadzenie na stronie podmiotowej Ministra w Biuletynie Informacji Publicznej listy podmiotów, których wnioski zostały zatwierdzone, wraz z kwotą przyznanych środków, oraz krótką informacją o przedsięwzięciach dofinansowanych w ramach Programu.
2. **Biuro Kontroli i Audytu** w Ministerstwie odpowiada za kontrolę wybranych podmiotów realizujących zadania w ramach Programu w zakresie oceny prawidłowości wykonania umów o wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej w ramach programu zawartych z ministrem.
3. **Inne komórki organizacyjne** w Ministerstwie realizować będą inne zadania związane z wdrażaniem Programu, ustalone w regulacjach wewnętrznych resortu.

VIII. PODMIOTY UPRAWNIONE DO SKŁADANIA WNISKÓW.

1. O wsparcie wnioskować mogą podmioty ekonomii społecznej, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy o ekonomii społecznej.

2. Wnioski składać mogą także PES będące jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, o których mowa w art. 2 pkt 5 lit. b i c ustawy o ekonomii społecznej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), z tym, że dokonanie przez nie czynności prawnych w ramach Programu (w szczególności złożenia wniosku i sprawozdania, zawarcia umowy) wymaga odpowiedniego upoważnienia wydanego przez jednostkę tworzącą PES, o której mowa w art. 2 pkt 3 ustawy.
3. W przypadku działań opisanych w rozdziale V pkt 1, o wsparcie aplikować mogą wyłącznie PS oraz PZS.
4. Z możliwości składania wniosków o wsparcie wyłączone są również te podmioty ekonomii społecznej, które skorzystały ze środków z EFS lub z EFS+, zgodnie z zasadami wskazanymi w rozdziale X oraz regulaminie i ogłoszeniu o naborze wniosków.
5. Z możliwości uzyskania wsparcia wyłączone są podmioty, które przekroczyły dopuszczalny próg pomocy *de minimis*, zgodnie z rozdziałem XI pkt 10.

IX. ZASADY REALIZACJI PROGRAMU.

1. Zasady naboru wniosków, o którym mowa w art. 33 ustawy o ekonomii społecznej, w tym kwestie dotyczące: kryteriów oceny i warunków przyznawania i rozliczania środków zawarte będą w ogłoszeniu o naborze wniosków. Załącznikiem do ogłoszenia będzie regulamin stanowiący integralną część ogłoszenia.
2. Ogłoszenie o naborze wniosków będzie zamieszczane:
 - a) na stronie internetowej Ministerstwa www.gov.pl/rodzina oraz stronie www.ekonomiaspoleczna.gov.pl,
 - b) na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa,
 - c) w serwisie internetowym KPO na portalu Funduszy Europejskich www.funduszeuropejskie.gov.pl,
 - d) na stronie www.kpo.gov.pl w zakładce: nabory.
3. Minister określi w ogłoszeniu o naborze wniosków w szczególności:
 - a) wymagania formalne oraz kryteria merytoryczne oceny wniosków inne niż określone w pkt 4,
 - b) minimalną i maksymalną kwotę środków finansowych, o którą wnioskować może podmiot uprawniony,
 - c) formę składania wniosków,
 - d) w przypadku wniosków zatwierdzonych – warunki zmian w treści wniosku lub umowy, które nie będą wymagać zawierania aneksu do umowy,
 - e) termin składania wniosków,
 - f) maksymalną kwotę środków, która zostanie rozdzielona w ramach naboru wniosków.
4. Minister może ogłosić więcej niż jeden nabór wniosków w ramach Programu. Nabór wniosków trwa co najmniej 14 dni od momentu opublikowania ogłoszenia o naborze.
5. Wybór wniosków, które zostaną objęte wsparciem odbywa się na podstawie określonych w regulaminie naboru kryteriów selekcji, z zachowaniem zasad niedyskryminacji i przejrzystości.

6. Wszystkie wnioski składane w ramach naboru wniosków oceniane będą pod kątem spełnienia warunków określonych w dokumencie pn. *Horyzontalne zasady i kryteria wyboru przedsięwzięć dla Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności* dostępnym na stronie kpo.gov.pl. Szczegółowy sposób udokumentowania spełnienia tych kryteriów określony zostanie w regulaminie. Ponadto realizować muszą one zasadą nieczynienia poważnej szkody dla środowiska (DNSH), zgodnie z zaleceniami wskazanymi na stronie kpo.gov.pl.
7. Minister może także określić w ogłoszeniu o naborze wniosków kryteria strategiczne. Spełnienie kryteriów strategicznych może wiązać się z otrzymaniem dodatkowych punktów lub z możliwością wnioskowania o większe środki. Punkty za kryteria strategiczne przyznawane są wyłącznie wnioskodawcom, których wnioski zostały ocenione pozytywnie formalnie.
8. Jeden podmiot może złożyć jeden wniosek w ramach jednego naboru wniosków.
9. Jeden podmiot może tylko raz otrzymać środki w ramach Programu.
10. Zasady ubiegania się o wsparcie nieposiadających osobowości prawnej jednostek organizacyjnych, oddziałów terenowych itp. zostaną ujęte w regulaminie.
11. Złożenie wniosku nie jest równoznaczne z przyznaniem środków w ramach Programu.
12. Wnioski niekompletne lub złożone na niewłaściwym formularzu nie podlegają uzupełnieniu i nie będą rozpatrywane, chyba że w ogłoszeniu naborze wniosków lub regulaminie zaznaczono możliwość dokonania korekty złożonego wniosku.
13. W celu oceny złożonych wniosków Minister powołuje zespół do spraw oceny wniosków.
14. Minister, na podstawie oceny przedstawionej przez zespół do spraw oceny wniosków, udostępnia listę podmiotów, których wnioski zostały zatwierdzone, wraz z kwotą przyznanych środków oraz krótką informacją o przedsięwzięciach dofinansowanych w ramach Programu na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej Ministerstwa www.gov.pl/rodzina, w serwisie internetowym KPO na portalu Funduszy Europejskich www.funduszeuropejskie.gov.pl oraz stronie www.ekonomiaspoleczna.gov.pl
15. Po udostępnieniu listy podmiotów, o której mowa w pkt 14, Minister może zdecydować o zwiększeniu maksymalnej kwoty środków, zaplanowanej do rozdzielenia w ramach naboru wniosków i w konsekwencji zatwierdzić kolejne najwyżej ocenione wnioski, do wyczerpania puli środków. Informację o zwiększeniu oraz kolejnych zatwierdzonych wnioskach udostępniana jest na stronach internetowych określonych w pkt 14.
16. W przypadku braku środków finansowych Minister może odwołać nabór wniosków ogłoszony w ramach Programu.
17. W sytuacji, o której mowa w art. 14le ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, minister może wstrzymać zaciąganie kolejnych zobowiązań w ramach Programu lub odwołać nabór wniosków.

X. DEMARKACJA.

1. Ze wsparcia w ramach Programu skorzystać będą mogły wszystkie podmioty uprawnione do wsparcia określone w rozdziale VIII, które nie korzystały:
 - a) z bezzwrotnego wsparcia finansowego udzielonego przez OWES ze środków EFS lub EFS+,
 - b) ze wsparcia zwrotnego dedykowanego podmiotom ekonomii społecznej, finansowanego z EFS i EFS+,- z zastrzeżeniem pkt 2 i 3.
2. Ze wsparcia skorzystać będą mogły również te podmioty uprawnione, które korzystały ze wsparcia, o którym mowa w pkt 1 lit. a o ile:
 - a) od momentu udzielenia tego wsparcia do momentu złożenia wniosku upłynęło co najmniej 6 miesięcy, lub
 - b) zobowiążą się do przeprowadzenia audytu zewnętrznego na swój koszt, w którym potwierdzą brak podwójnego finansowania i przedłożą jego wyniki (tj. raport z opinii biegłego rewidenta) w ramach rozliczenia środków z KPO.).
3. Ze wsparcia skorzystać będą mogły również te podmioty uprawnione, które korzystały ze wsparcia, o którym mowa w pkt 1 lit. b, o ile wsparcie to:
 - a) zostało rozliczone, lub
 - b) dotyczy innych zakupów niż te wskazane we wniosku.
4. Za moment udzielenia wsparcia, o którym mowa w pkt 2 lit. a uważa się najpóźniejszą datę udzielenia pomocy publicznej określoną w zaświadczeniu o udzieleniu pomocy *de minimis* wystawionym przez OWES w związku z przyznaniem bezzwrotnego wsparcia finansowego na utworzenie lub utrzymanie stanowiska pracy.
5. Za rozliczenie, o którym mowa w pkt 3 lit. a, uważa się dokonanie i rozliczenie z pośrednikiem finansowym zakupów, na które podmiot ekonomii społecznej otrzymał pożyczkę.
6. Podmioty uprawnione zobowiązane będą do złożenia wraz z wnioskiem oświadczenia o spełnieniu warunków, o których mowa w pkt 1–3.
7. Podmioty, o których mowa w pkt 2 i 3, są zobowiązane do przedstawienia dokumentów potwierdzających, że nie zachodzą przesłanki do wyłączenia ich z możliwości ubiegania się o wsparcie w ramach Programu takich jak: zaświadczenia o udzieleniu pomocy *de minimis*, potwierdzenie rozliczenia pożyczki. W ogłoszeniu o naborze lub w regulaminie określone mogą być inne załączniki niezbędne do zweryfikowania tej kwestii.
8. Podmiot uprawniony, który zobowiązał się do przeprowadzenia audytu wewnętrznego o którym mowa 2 pkt 2 lit. b i nie przeprowadził takiego audytu, lub nie przedstawił jego wyników wraz ze sprawozdaniem lub rozliczeniem, o których mowa w rozdziale XII pkt 4-6 lub z wyników tego audytu wynika, że doszło do podwójnego finansowania zobowiązany będzie do zwrotu całego wsparcia finansowego przyznanego w ramach programu.

XI. FINANSOWANIE.

1. Realizacja Programu będzie finansowana ze środków KPO. Minister na wsparcie finansowe podmiotów uprawnionych przeznaczy 197 289 542 zł.
2. Wydatki finansowane ze środków przewidzianych na realizację Programu nie mogą być pokryte ze środków publicznych pochodzących z innych źródeł.
3. Minister zastrzega sobie prawo do żądania złożenia oświadczenia przez wnioskodawców potwierdzającego, że realizacja przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku finansowana będzie z zachowaniem zasad, o których mowa w pkt 2 oraz do weryfikacji złożonego oświadczenia na podstawie danych administracyjnych i innych źródeł.
4. Środki finansowe przekazywane będą podmiotom, których wnioski zostały zatwierdzone po zawarciu umowy, jednorazowo, w formie zaliczki, w określonej w umowie.
5. Podmiot uprawniony zobowiązuje się do ponoszenia wydatków związanych z przedmiotem umowy za pośrednictwem wyodrębnionego rachunku bankowego, na który Minister przekazał kwotę środków finansowych.
6. Koszty ponoszone w związku z zadaniem realizowanym w ramach Programu są kwalifikowalne, jeżeli są:
 - a) ujęte we wniosku,
 - b) niezbędne dla realizacji zadania,
 - c) racjonalne i efektywne,
 - d) faktycznie poniesione w okresie kwalifikowania wydatków,
 - e) prawidłowo udokumentowane.
7. Koszty ponoszone w związku z zadaniem realizowanym w Programie są kwalifikowalne pod warunkiem utrzymania zatrudnienia w podmiocie wnioskującym przez okres 12 miesięcy, od momentu przyznania wsparcia tj. zawarcia umowy.
8. Wydatki na modernizację obejmują dwie kategorie:
 - a) wydatki majątkowe, które stanowić mogą nie mniej niż 70% środków przekazanych podmiotowi objętemu wsparciem, rozumiane jako wydatki inwestycyjne oraz wydatki na zakupy inwestycyjne. Zakupy inwestycyjne to środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, niezaliczane do pierwszego wyposażenia, których wartość początkowa jest wyższa od kwoty określonej w art. 16 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1800, z późn. zm.), tj. 10 000,00 zł, a odpisy amortyzacyjne od tych środków nie są dokonywane jednorazowo. Są to składniki majątkowe, które posiadają postać rzeczową, z wyjątkiem elementów ściśle określonych w ustawie o rachunkowości, posiadające przewidywany okres ich ekonomicznej użyteczności dłuższy niż rok, są kompletne i zdadne do użytku, są przeznaczone na potrzeby jednostki,
 - b) wydatki bieżące, które stanowić mogą nie więcej niż 30% środków przekazanych podmiotowi objętemu wsparciem stanowić mogą i przeznaczone mogą być np. na: koszty mediów, energii elektrycznej ponoszone w związku z realizowaną modernizacją wynagrodzenie osób bezpośrednio zaangażowanych w działania

modernizacyjne, remonty w postaci zakupu materiałów i wyposażenia, zakup towarów i usług, usługi doradcze lub szkoleniowe.

9. Kosztami niekwalifikowalnymi są:

- a) koszty związane ze świadczeniami pieniężnymi wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.), ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690, z późn. zm.),
- b) spłata zaległych zobowiązań finansowych Wnioskodawcy,
- c) podatek od towarów i usług (VAT),
- d) zakup nieruchomości gruntowej, lokalowej, budowlanej,
- e) amortyzacja,
- f) leasing,
- g) rezerwy na pokrycie przyszłych strat lub zobowiązań,
- h) odsetki z tytułu niezapłaconych w terminie zobowiązań,
- i) koszty kar i grzywien,
- j) koszty procesów sądowych (z wyjątkiem spraw prowadzonych w interesie publicznym),
- k) nagrody, premie i inne formy bonifikaty rzeczowej lub finansowej dla osób zajmujących się realizacją projektu,
- l) zakup napojów alkoholowych (jest to niezgodne z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119, z późn. zm.),
- m) podatki i opłaty, z wyłączeniem: podatku dochodowego od osób fizycznych, składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, składek na Fundusz Pracy, składek na Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a także składek na Pracownicze Plany Kapitałowe,
- n) koszty wyjazdów służbowych osób zaangażowanych w realizację projektu na podstawie umowy cywilnoprawnej, chyba że umowa ta określa zasady i sposób podróży służbowych,
- o) koszty audytu wewnętrznego, o którym mowa w rozdziale X pkt 2 lit. b,

10. Wsparcie w ramach Programu udzielane jest w formie pomocy *de minimis*, na podstawie art. 32 ustawy o ekonomii społecznej, pod warunkiem, że łącznie z inną pomocą *de minimis*, *de minimis* w rolnictwie i rybołówstwie, otrzymaną w danym roku podatkowym oraz w ciągu dwóch poprzedzających lat podatkowych z różnych źródeł i w różnych formach, nie przekroczy kwoty 200000 euro dla jednego przedsiębiorcy, a w przypadku jednego przedsiębiorcy prowadzącego działalność w sektorze transportu drogowego towarów 100000 euro. Do celów ustalenia dopuszczalnego pułapu pomocy *de minimis* przez jednego przedsiębiorcę rozumie się jedno przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia Komisji (UE) NR 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie

stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz. Urz. UE L 352/1 z 24.12.2013).

XII. **OBOWIĄZKI INFORMACYJNE, MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, KONTROLA.**

1. Podmioty, które uzyskają wsparcie finansowe w ramach Programu zobowiązane są do stosowania zasad informowania o przedsięwzięciach wspartych w ramach Programu zgodnie z postanowieniami *Strategii Promocji i Informacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności*.
2. Departament Ekonomii Społecznej w Ministerstwie jest odpowiedzialny za prowadzenie monitoringu realizacji Programu, a także monitorowanie wybranych przedsięwzięć ujętych w zatwierdzonych wnioskach.
3. Minister sprawuje kontrolę prawidłowości wykonania umów o wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej, które uzyskały wsparcie finansowe w ramach Programu, w tym wydatkowania uzyskanego wsparcia finansowego.
4. Podmioty, które otrzymają wsparcie w ramach Programu zobligowane są do złożenia sprawozdania z realizacji przedsięwzięć ujętego w zatwierdzonym wniosku i umowie o wsparcie działalności PES.
5. Podmioty, które otrzymają wsparcie w ramach Programu mogą wystąpić do Ministra z wnioskiem o częściowe rozliczenie przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku i umowie o wsparcie działalności PES.
6. Częściowe rozliczenie, o którym mowa w pkt 5, może być złożone po poniesieniu wszystkich wydatków zaplanowanych w ramach Programu, ale przed zakończeniem realizacji przedsięwzięcia, lub przed terminem osiągnięcia rezultatów określonych w zatwierdzonym wniosku i umowie o wsparcie działalności PES.
7. Zasady dotyczące przygotowania i złożenia sprawozdania, a także monitorowania przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku wynikają z: zawartej umowy o wsparcie działalności PES, regulaminu i ogłoszenia o naborze, a także *Wytycznych w zakresie sprawozdawczości i monitorowania w ramach planu rozwojowego współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności*.
8. Zasady dotyczące kontroli przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku wynikają z: zawartej umowy o wsparcie działalności PES, regulaminu i ogłoszenia o naborze, a także *Wytycznych w zakresie kontroli w ramach planu rozwojowego współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności*.
9. Wytyczne, o których mowa w pkt 7 i 8, dostępne są na stronie kpo.gov.pl.
10. Na stronie internetowej Ministerstwa publikowana będzie lista zatwierdzonych wniosków, wraz z informacją o podmiotach, którym przyznano wsparcie, kwotą środków oraz krótkim opisem przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku.